

UTI POSSIDETIS JURIS İLKESİNİN KARA VE DENİZ SINIRLANDIRMASINA ETKİSİ: GABON / EKVATOR GİNESİ KARARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

İD Erdinç Özdemir, Jandarma Ve Sahil Güvenlik Akademisi, Ankara, Türkiye

İD Adem Özer, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara, Türkiye

Sorumlu Yazar: Erdinç Özdemir, erdincozdemir1919@gmail.com

Atıf Bilgisi Özdemir, E. & Özer, A. (2026). Uti possidetis juris ilkesinin kara ve deniz sınırlandırılmasına etkisi: Gabon-Ekvator Ginesi kararı üzerine bir inceleme. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17, 1, 495–516.

doi 10.21492/inuhfd.1922550

Gönderilme Tarihi: Nisan 3, 2026 **Kabul Tarihi:** Mayıs 6, 2026 **Yayın Tarihi:** Haziran 23, 2026

Özet

Gabon ve Ekvator Ginesi arasında zuhur eden uyuşmazlığın kökenleri sömürge geçmişinden günümüze kadar uzanmaktadır. Uyuşmazlık somut bir şekilde 1972 yılında MbaniéMbane adasının Gabon tarafından işgaliyle gündeme gelmiştir. Süreç içerisinde uyuşmazlığın çözümüne ilişkin girişimler başarısız olmuş, adaların egemenliğine dair tartışmalar petrol ve hidrokarbon rezervleriyle yeniden ayyuka çıkmıştır. Uyuşmazlığın çözümü için Taraflar, 2016 tarihli Özel Anlaşma ile Uluslararası Adalet Divanı (UAD)’nı yetkili kılmıştır. Taraflar Mahkeme’den kara ve deniz sınırlarının belirlenmesini değil, hukuki dayanakların geçerliliğinin tespitini talep etmiştir. Bu doğrultuda Ekvator Ginesi iddialarını 1900 tarihli Fransa-İspanya Anlaşması’na, Gabon ise 1974 Bata Anlaşması’na dayandırmıştır. UAD anlaşmazlığa ilişkin kararında, Bata Anlaşması’nın bağlayıcı olmadığını, Ekvator Ginesi’nin 1900 Anlaşması’ndan kaynaklı egemenlik haklarını tanıdığını belirterek adaların Ekvator Ginesi’ne ait olduğuna hükmetmiştir. Mevcut çalışma bu karar bağlamında, uti possidetis juris ilkesinin uygulanışını ve kara ile deniz sınırlandırılmasına etkisini incelemektedir. Bu kapsamda çalışmanın temel argümanı ise ilkenin kara sınırında katı, deniz sınırlandırılmasında ise daha esnek uygulandığıdır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası hukuk, Uti possidetis juris ilkesi, Gabon-Ekvator Ginesi uyuşmazlığı, Uluslararası Adalet Divanı, Kara ve deniz sınırlandırılması, Egemenlik ve hukuki dayanaklar

THE IMPACT OF THE PRINCIPLE OF *UTI POSSIDETIS JURIS* ON LAND AND MARITIME DELIMITATION: A STUDY ON THE GABON/EQUATORIAL GUINEA DECISION

İB Erdiñ Özdemir, Gendarmerie and Coast Guard Academy, Ankara, Türkiye

İB Adem Özer, Ankara Hacı Bayram Veli University, Ankara, Türkiye

Corresponding Author: Erdiñ Özdemir, erdincozdemir1919@gmail.com

Citation Özdemir, E. & Özer, A. (2026). Uti possidetis juris ilkesinin kara ve deniz sınırlandırılmasına etkisi: Gabon-Ekvator Ginesi kararı üzerine bir inceleme. *Journal of İnönü University Faculty of Law*, 17, 1, 495–516.

doi 10.21492/inuhfd.1922550

Received Date: April 3, 2026 **Accepted Date:** May 6, 2026 **Published Date:** June 23, 2026

Abstract

The dispute between Gabon and Equatorial Guinea originates from the colonial period and extends to the present day. It came to the fore in a concrete manner in 1972 with the occupation of MbaniéMbane Island by Gabon. Efforts to resolve the dispute failed over time, and controversies regarding sovereignty over the islands resurfaced in connection with petroleum and hydrocarbon resources. In order to resolve the dispute, the parties conferred jurisdiction upon the International Court of Justice (ICJ) through the 2016 Special Agreement. The parties did not request the Court to delimit land and maritime boundaries; rather, they asked it to determine the validity of the legal titles. In this context, Equatorial Guinea based its claims on the 1900 Franco-Spanish Agreement, while Gabon relied on the 1974 Bata Agreement. In its judgment, the ICJ held that the Bata Agreement was not legally binding and recognized Equatorial Guinea's sovereignty rights deriving from the 1900 Agreement, concluding that the islands belong to Equatorial Guinea. Against this background, the study examines the application of the principle of uti possidetis juris and its impact on land and maritime delimitation. The main argument is that the principle is applied rigidly in relation to land boundaries, but more flexibly in maritime delimitation.

Keywords: International law, Uti possidetis juris principle, Gabon–Equatorial Guinea dispute, International Court of Justice, Land and maritime delimitation, Sovereignty and legal titles.

EXTENDED SUMMARY

The existence of the border dispute between Gabon and Equatorial Guinea dates back to the colonial period. This situation crystallized into a concrete crisis particularly in 1972, following Gabon's occupation of MbaniéMbane Island. Efforts to resolve the issue between the two states proved unsuccessful; however, the growing importance of hydrocarbon and petroleum resources in the region brought the sovereignty debate back to the forefront. In 2016, the Special Agreement concluded between Gabon and Equatorial Guinea vested the International Court of Justice (ICJ) with jurisdiction over the dispute. Nevertheless, the parties requested the Court not to delimit the boundary directly, but to determine whether the legal titles they advanced possessed binding effect. In this respect, the case diverges from classical border disputes by focusing on establishing the legal foundation of the boundary rather than its mere demarcation.

The parties' claims of sovereignty differ. Equatorial Guinea bases its claims on the agreement signed between France and Spain in 1900, whereas Gabon relies on the 1974 Bata Agreement. In its 2025 judgment on the dispute, the ICJ held that the Bata Agreement is not legally binding and, conversely, recognized the 1900 colonial-era agreement as the valid legal title. In this context, the Court ruled that sovereignty over the islands belongs to Equatorial Guinea and noted that Gabon must withdraw from the islands under its occupation. Furthermore, the Court confirmed that factual practices may serve as a supplementary element in the absence of a legal title.

Within the context of this judgment, the primary aim of the present study is to examine the manner in which the principle of *uti possidetis juris* is applied, and to assess whether this principle is confined solely to land boundaries or also has a direct or indirect effect on maritime delimitation. To this end, a comparative case-law analysis and doctrinal evaluation methods have been employed in examining the ICJ's judgment.

The Court applied this principle strictly with regard to land boundaries, taking colonial administrative borders as the primary reference point. While this approach ensures stability and predictability of boundaries, it has been subject to criticism for overlooking historical justice and local realities. On the other hand, the Court adopted a more flexible approach to maritime delimitation, accepting the application of the three-stage method based on the principle of equity and relevant geographical factors; however, it did not proceed to draw a concrete boundary.

In the judgment, the Court reaffirmed the principle that "the land dominates the sea," confirming that maritime entitlements derive from territorial sovereignty over land. In this context, the principle of *uti possidetis juris* is not directly applicable to maritime areas; however, it produces an indirect effect by stabilizing land boundaries and thereby determining the starting point of maritime delimitation. The Court held that the 1900 agreement established the terminal point of the land boundary and that this point constitutes the starting point for maritime delimitation. Additionally, in the GabonEquatorial Guinea case, the Court clarified the relationship between legal title and effectivités. It confirmed that where legal title is clear and unequivocal, effectivités assume a secondary role and may serve only a supplementary function in situations of uncertainty.

In conclusion, the GabonEquatorial Guinea judgment demonstrates that, while acknowledging the role of the principle of *uti possidetis juris*—originally rooted in Latin America—in ensuring the stability of boundaries, the Court adopted a broader, more flexible, and equity-based approach in maritime delimitation. This indicates that the principle operates strictly with respect to land boundaries, whereas its effect in maritime areas remains indirect and limited.

I. GİRİŞ

Gabon ve Ekvator Ginesi arasında zuhur eden anlaşmazlığın kökenleri sömürge geçmişinden günümüze kadar uzanmaktadır. Söz konusu ihtilaf, belirgin bir şekilde 1972 yılında Gabon tarafından güvenlik gerekçesiyle Mbanié/Mbane adasının işgal edilmesiyle gündeme gelmiştir. Bu süreçte söz konusu anlaşmazlığın çözümüne ilişkin yürütülen birtakım girişimler olmuşsa da başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Zamanla adaların egemenliğine ilişkin tartışmalar, bölgedeki petrol ve hidrokarbon rezervlerinin işletilmesine dair güncel gelişmelerle birlikte tekrardan ayyuka çıkmıştır. Bu bağlamda her iki devlet arasındaki anlaşmazlık tarihsel iddiaların ötesinde, ekonomik çıkarlar ve deniz yetki alanlarının paylaşımıyla girift bir nitelik kazanmıştır.

Her iki ülke arasında 2016'da imzalanan Özel Anlaşma'nın birinci maddesi ile Uluslararası Adalet Divanı (UAD) anlaşmazlığın çözümünde yetkili kılınmıştır. Taraflar Mahkemeden kara ve deniz sınırlarının belirlenmesi ya da Mbanié/Mbane, Cocotiers/Cocoteros ve Conga adaları üzerindeki egemenliği tespit etmesini talep etmemiş, bunun yerine 2016 yılında imzalanan Özel Anlaşma uyarınca, adalar üzerinde hangi devletin egemenliğe sahip olduğunu belirlemesini istemişlerdir. Başka bir deyişle, Taraflar Mahkemeden ileri sürdükleri hukuki dayanakların (*legal titles*), anlaşmaların ve uluslararası sözleşmelerin aralarındaki ihtilafla ilgili olarak ilişkilerinde hukuk gücüne sahip olup olmadığının tespit edilmesini istemişlerdir. Bu husus davayı geçmiş klasik sınır uyuşmazlıklarından farklı olarak doğrudan sınır çizimine değil, sınırlandırmanın hukuki dayanaklarının belirlenmesine odaklanması açısından ehemmiyetli hâle getirmektedir.

Taraflar arasındaki anlaşmazlığa ilişkin öne sürülen iddialar kayda değer ölçüde farklılaşmaktadır. Ekvator Ginesi adalar üzerindeki hâkimiyet iddiasını sömürge dönemine ait 1900 yılında Fransa ve İspanya arasında imzalanan anlaşmaya dayandırırken, Gabon 1974 yılında imzalanan Bata Anlaşması'nı öne sürmektedir. Söz konusu iddialar, Taraflar arasında hangi belgenin hukuki dayanak oluşturduğu sorununa yanıt arama girişimi olarak ortaya çıkmaktadır. UAD ise 19 Mayıs 2025 tarihinde Kara ve Deniz Sınırlarının Belirlenmesi ve Adalar Üzerindeki Egemenlik (Gabon/Ekvator Ginesi) davasına ilişkin kararında, 1974 yılında imzalanan Bata Anlaşması'nın hukuki bağlayıcılığı olmadığını, sömürge döneminde imzalanan 1900 tarihli Anlaşma'nın 1968'de Ekvator Ginesi'nin bağımsızlığını kazandığı tarihte İspanya'ya ait olan egemenlik haklarını hukuki dayanak olarak tanıdığına hükmederek, söz konusu adaların Ekvator Ginesi'ne ait olduğuna ve Gabon tarafından işgal edilen adalardan Gabon'un askerlerini çekmesine karar vermiştir.

UAD'nin anlaşmazlığa ilişkin bu kararı hem somut uyuşmazlığın çözümü bakımından hem de uluslararası hukukta hukuki dayanak kavramının kapsamı ve mahiyeti açısından iki önemli sonuç doğurmaktadır. Bunu somutlaştırmak gerekirse, Gabon/Ekvator Ginesi davasında Mahkeme şu soruya yanıt vermiştir: Tarafların dayandığı hukuki belgeler (bilhassa sömürge dönemi anlaşmaları ve ikili düzenlemeler) iki devlet arasındaki ilişkilerde geçerli ve bağlayıcı bir hukuk kaynağı mıdır? Bu bağlamda Tarafların imzaladıkları Özel Anlaşma madde 1(1)'de geçen "*hukuki dayanaklar*" teriminin yorumu davanın merkezindedir. Mahkeme bu terimi salt tarihî iddialar olarak değil, uluslararası hukuk bakımından geçerli bir hukuk kaynağına dayanan dayanaklar olarak değerlendirmiştir. Buna göre hukuki dayanaklar geçerli bir anlaşmaya, uluslararası sözleşmeye, tanınmış sınır anlaşmasına veya uluslararası hukukça kabul edilen başka bir hukuki işleme dayanmalıdır. Doktrinde ve içtihat hukukunda, bir devletin bir bölge üzerinde egemen olarak hareket etme niyetini gösteren, devlet yetkisinin kullanımı kapsamında gerçekleştirilen eylemleri ifade etmek için kullanılan¹ fiili uygulamalar (*effectivités*) kavramı ise tek başına yeterli görülmemekte ancak geçerli bir hukuki dayanak yoksa tamamlayıcı unsur olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla Mahkeme, herhangi bir sınır çizmemiş ya da egemenlik tesis etmemiştir, sadece hangi

1 Kohen, M. G. & Hébié, M. (2021). 'Territory, Acquisition' In Anne Peters, Anne/Wolfrum, Rüdiger (Eds), *Max Planck Encyclopedia of Public International Law (online edn)*, <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1118#>, (Erişim: 01.03.2026), para. 25.

hukuki belgelerin geçerli olduğunu ortaya koyarak, sonraki yetki alanı sınırlandırma sürecinin hukuki temelini belirlemiştir. Bu tür bir yetki tanımı uluslararası yargıda pek karşılaşılan bir durum değildir. Mahkeme bu yönüyle tespit edici (*declaratory*) bir rol üstlenmiştir. Böylelikle Taraflar, Mahkemenin belirlediği hukuki dayanaklara istinaden daha sonra teknik bir sınırlandırma yapabilecektir. Bu nedenle karar, yetki yorumuna ilişkin önemli bir içtihat, özel bir anlaşma ile Mahkeme yetkisinin sınırlandırılmasının örneği olup, uluslararası hukuk literatüründe “*bir bölge üzerindeki hak ve yetkinliğin kaynağı*”² anlamında kullanılan hukuki dayanak kavramının açıklığa kavuşturulması bakımından öğretilere dikkat çekici niteliktedir.

UAD’nin bu kararı bağlamında çalışmanın temel amacı, Mahkeme’nin *uti possidetis juris* ilkesini nasıl uyguladığını ve söz konusu ilkenin yalnızca kara sınırına mı yoksa deniz sınırlandırmasına da doğrudan ya da dolaylı etkisi olup olmadığını incelemektedir. Bu amaç doğrultusunda yöntem olarak doktrinel değerlendirme, UAD’nin karar metninin analizi ve içtihat karşılaştırması belirlenmiştir. Çalışmanın temel argümanı ise UAD’nin anlaşmazlığa ilişkin kararında *uti possidetis juris* ilkesinin sınır istikrarını sağlamak amacıyla katı bir şekilde uygulandığını ancak deniz sınırlandırılmasında hakkaniyet ve coğrafi gerçeklikleri esas alarak daha esnek bir yaklaşım benimsediğidir. Bu yönü itibarıyla çalışma, ilgili kararın kavramsal ve yöntemsel boyutlarını ortaya koymak suretiyle, uluslararası hukuka katkı sunmayı hedeflemektedir.

II. UTI POSSIDETIS JURIS İLKESİNİN TARİHSEL VE NORMATİF TEMELLERİ

Uluslararası hukukta sömürge döneminde oluşturulan idari sınırlandırmaları uluslararası sınırlara yükselten bir ilke olan *uti possidetis juris* ilkesinin özü, Roma hukukundan kaynaklanan *uti possidetis, ita possideatis* (neye sahipsen, ona sahip ol) anlayışına dayanmaktadır.³ İlkenin ilk kullanımı özel hukuk bağlamında ortaya çıksa da *uti possidetis juris* ilkesi, on dokuzuncu yüzyıldan itibaren hem devletlere ve devletlerin sahip oldukları topraklara uygulanmış hem de uluslararası ilişkilerde mahiyet ve muhteviyat açısından mutlak bir statü belirleme görevi üstlenmiştir.⁴ Diğer bir ifadeyle *uti possidetis juris* ilkesi uluslararası hukuk bağlamında ülke ve sınır uyumsuzluklarında ve kalıcı statü belirlemek amacıyla uluslararası ilişkilerde kullanılmaya başlanmıştır.⁵ Bu çerçevede sömürge döneminde belirlenen sınırların bağımsızlık döneminde de aynı şekilde korunması ve sömürgeci aktörün çekilmesiyle birlikte sömürge altındaki toprağın *terra nullius* olarak nitelendirilip başka bir sömürgeci aktör tarafından işgal edilmesinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır.⁶ Bu itibarla modern uluslararası hukukta *uti possidetis juris* ilkesi toprakların işgal edilmesi konusunda uluslararası yasağı garanti altına almaktadır.⁷

Uti possidetis juris ilkesi uluslararası ilişkilerde ilk kez İspanyolların Latin Amerika’dan çekilmesiyle kullanılmıştır. Sömürgecilikten kurtulan Latin Amerika ülkeleri, bağımsızlık zamanında sahip oldukları sömürge dönemindeki idari sınırları miras alarak uluslararası sınırlara dönüştürmüş ve *uti possidetis juris* ilkesini benimsemişlerdir. Nitekim ilkeye ilişkin ilk tahkim kararı, 1922 yılında Kolombiya ve Venezuela arasındaki sınır anlaşmazlığında hakem olarak yetkilendirilen İsviçre Federal Konseyi (İsviçre Hükümeti) tarafından verilmiştir.

⁸ Bu uygulama, esasında sömürge sonrası bağımsızlıklarını kazanan Latin Amerika ülkeleri arasındaki ikili

² Kohen & Hébié, para. 3.

³ Peters, A. (2014). “The Principle of Uti Possidetis Juris: How Relevant is it for Issues of Secession?”, Christian Walter, Antje von Ungern-Sternberg, and Kavus Abushov (Eds), In *Self-Determination and Secession in International Law* (pp. 95-137). Oxford Academic, Oxford, 97.

⁴ Peters, 2014, 97-98.

⁵ Karaoğlu, A. O. (2021). Uluslararası Hukukta Kara Ülkesi ve Sınırların Belirlenmesi, Adalet Yayınevi, Ankara, 136.

⁶ Karaoğlu, 2021, 135-136.

⁷ Özer, A. (2025). “Beyond Borders: Uti Possidetis (Juris) and African Geopolitical Narrative”, Huriye Yıldırım Çınar & Ferdi Güçyetmez (Eds), In *Emerging African Geopolitics: In the Shadow of Conflicts* (pp. 210-223). Cambridge Scholars Publishing, Cambridge, 211.

⁸ Peters, 2014, 98.

anlaşmalarda ve ülkelerin kendi ulusal anayasalarında kendini göstermiştir. Bu durum ise *uti possidetis juris* ilkesinin Latin Amerika'da sınırların belirlenmesinde bölgesel bir norm olarak tanımlanmasına yol açmıştır.⁹

Afrika'da ise *uti possidetis juris* ilkesinin kullanımı 1960'lı yıllara dayanmaktadır. Sömürge döneminin sona ermesiyle Afrikalı liderler, bağımsızlıklarını yeni kazanan devletler arasında ortaya çıkabilecek olan sınır sorunlarını önlemeye yönelik Pan-Afrikanizm yaklaşımını benimsemiş ancak ulus-devlet anlayışının baskın hâle gelmesi, Afrika Devlet ve Hükümet Başkanlarını muhtemel sınır anlaşmazlıklarında hangi normun uygulanacağını belirleme gerekliliğiyle karşı karşıya bırakmıştır.¹⁰ Bu nedenle kıta Afrika'sında *uti possidetis juris* ilkesi sömürge yönetimi sırasında tesis edilen idari sınırlar referans alınarak, bağımsızlığını kazanan devletler arasındaki sınırları belirleyen bir norm/ilke olarak benimsenmiştir.¹¹ Afrika Birliği Örgütü'nün 1964 yılında Kahire'de kabul edilen Afrika Devletleri Arasındaki Sınır İhtilaflarına ilişkin almış olduğu 16(1) sayılı kararda, "Afrika Devletlerinin bağımsızlık anındaki sınırlarının somut bir gerçeklik teşkil ettiğini"¹² vurgulayarak, Afrika'da *uti possidetis juris* ilkesinin sömürge yönetimi esnasında kurulan bölgesel idari veya uluslararası sınırlar temelinde sömürgecilikten kurtulmuş bağımsız devletler arasındaki sınırları tanımlayan bir norm olarak ortaya çıkmıştır.

Uti possidetis juris ilkesi, hukuki dayanaklara göre *uti possidetis de jure* ve fiilî uygulamalara dayanan *uti possidetis de facto* olarak iki biçimde ortaya çıkmaktadır.¹³ Başka bir ifadeyle *uti possidetis de jure* hukuki ve idari sınırların korunmasının geçerli kabul edildiği durumlarda, *uti possidetis de facto* ise hukuki belgelerden ziyade fiilî uygulamaların belirleyici olduğu durumlarda ortaya çıkmaktadır. Hukuki dayanak ile fiilî uygulamalar arasında zuhur eden anlaşmazlıklarda, hukuki dayanaklar fiilî uygulamalar gerekçesiyle bertaraf edilemez. Bu durumun tek istisnası olarak Latin Amerika örneğinin Brezilya uygulamasında kullanılan fiilî uygulamalar yaklaşımı, Brezilya dışında yaygın bir uygulama alanı bulmamıştır.¹⁴ İlkenin çağdaş uluslararası hukuktaki en açık formülasyonu, UAD tarafından verilen Burkina Faso/Mali kararında yapılmıştır. Mahkeme, *uti possidetis juris* ilkesini "*istikrarın sağlanması için zorunlu bir ilke*"¹⁵ olarak tanımlamış ve bilhassa Afrika'daki sınır uyuşmazlıkları bakımından işlevsel bir gereklilik olarak değerlendirmiştir.

Uti possidetis juris ilkesini dekolonizasyonun hukuki tamamlayıcısı olarak nitelendiren ve sınırların korunmasının devlet inşası sürecinde önemli rol oynadığını savunan Shaw'a göre, uluslararası uygulamalarla *uti possidetis juris* ilkesinin dekolonizasyondan mevcut bağımsız devletlerden yeni devletlerin oluşturulmasına kadar genişletilmesi desteklenmekte ve ilke, genel olarak idari sınırların uluslararası sınırlara dönüştürülmesi şeklinde etkisini göstermektedir.¹⁶ Buna karşılık Cassese, ilkenin istikrar sağlama kapasitesini kabul etmekle birlikte, geçmişten beri süregelen adaletsizliklerin dondurulması riskine dikkat çekmektedir.¹⁷ Bu çerçevede UAD'nin Gabon/Ekvator Ginesi kararı, bu iki yaklaşım arasındaki gerilimi yeniden görünür kılmaktadır.

Özel Anlaşma'nın birinci maddesi Mahkeme'den, Tarafların ileri sürülen çeşitli hakların aralarında hukuki dayanak gücüne sahip olup olmadığını belirlemesini istemektedir. Bu belirleme, Mahkeme'nin her bir hakkı değerlendirmesini ve ileri sürülen hakkın ilgili kara ve deniz sınırlarının belirlenmesiyle ilgili olup olmadığını ve Taraflar arasında hukuki dayanağa sahip olmadığını tespit etmesini gerektirmiştir. Bu koşullar altında Mahkeme,

⁹ Özer, 2025, 212.

¹⁰ Nesi, G. (2018). "Uti Possidetis Doctrine," In *Max Planck Encyclopedia of International Law (MPIL)*, Oxford University Press, Oxford, <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1125> (Erişim: 04.05.2026).

¹¹ Nesi.

¹² Organization of African Unity, *AHG/Res. 16(I): Border Disputes Among African States*, Cairo, 1964.

¹³ Karaoğlu, 2021, 139.

¹⁴ Taşdemir, H. & Albayrak, G. (2015). "Uti Possidetis (Juris) İlkesi ve Dađlyk Karabağ Sorunu", Soyalt Tamçelik (Ed.), In Ermenistan: Tarih, Hukuk, Dđp Politika ve Toplum (ss. 479-498). Gazi Kitabevi, Ankara, 483.

¹⁵ Frontier Dispute (Burkina Faso/Mali) Judgment of 22 December 1986, ICJ Rep 1986, s. 565, para. 20.

¹⁶ Shaw, M. N. (2008). *International Law* (6th. Edition), Cambridge University Press, Cambridge, 968.

¹⁷ Cassese, A. (2005). *International Law* (2nd Edition), Oxford University Press, Oxford, 94-97.

ileri sürülen hakların içeriği ve kapsamı hakkında herhangi bir belirleme yapmaktan men edilmiştir. Bu nedenle hakların yorumlanması, sınırın veya egemenliğin nasıl belirlendiği konusunda bir sonuca varılması, Mahkemenin yetki alanının dışında kalmaktadır.¹⁸ Taraflar Mahkeme'nin onlar için "asıl ihtilafı çözmesini" istememiş, aksine egemenlik haklarına uygun olarak Mahkeme'nin ortak deniz ve kara sınırlarına ilişkin hangi hukuki dayanakların aralarında yasa gücüne sahip olduğunu belirleyen kararından sonra yapılacak müzakereler temelinde ihtilafı kendileri çözmek istemişlerdir. Dolayısıyla Taraflar, müzakerelerinde kendilerine yardımcı olmak üzere bazı yasal sorunları çözmek için konuyu Mahkeme önüne getirmişlerdir. Mahkeme verdiği sonuçların "Tarafların Özel Anlaşma kapsamında verdiği özel yetkiye dayandığını" ve "sonucun Tarafların mevcut durum ve yerel halkın çıkarları ışığında ülke sınırlarını ayarlama konusunda anlaşmalarını engellemediğini" belirtmektedir.¹⁹

III. UTI POSSIDETIS JURIS İLKESİNİN TARİHSEL VE NORMATİF TEMELLERİ

A. Kara Sınırı ile Deniz Sınırı Arasındaki İlişki: "Kara Denize Hâkimdir" İlkesi

Sınırlandırmaya ilişkin uluslararası deniz hukukunun yerleşik prensiplerinden biri "*kara denize hâkimdir*" ilkesidir.²⁰ Bu ilke, deniz hukukunun iki temel direği olan açık denizlerin serbestliği ve kara suları doktrinine dayanmaktadır.²¹ Kara suları doktrini, diğer denizcilik hakları için başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Bu doktrin, toprak egemenliğinin yalnızca bir devletin kıyı şeridinde bitişik ve onu çevreleyen deniz alanlarıyla sınırlı olduğu ilkesine dayanmaktadır.²² İlkenin temeli ise kara ülkesi üzerindeki egemenliğin deniz tabanı ve alt toprağı da dâhil olmak üzere bitişik deniz üzerindeki mülkiyet hakkının tespit edilmesinde belirleyici faktördür.²³ Bu ilkeye göre, bir devletin deniz yetki alanları üzerindeki hakları, kara ülkesi üzerindeki egemenliğinden türemektedir. Diğer bir ifadeyle, deniz alanları üzerindeki hakların hukuki kaynağı kara egemenliğidir; dolayısıyla deniz sınırlandırmasının başlangıç noktası kara sınırının belirlenmesidir.

UAD bağlamında karanın denize hâkim olduğu fikri, ilk olarak 1951 yılında Birleşik Krallık/Norveç Balıkçılık davasındaki kararda ortaya çıkmıştır. UAD, söz konusu kararında "*kıyı devletine açıklarındaki sular üzerinde hak tanıyan şeyin kara olduğunu*" ifade etmiştir.²⁴ UAD, sonraki içtihatlarında bu ilkeyi açık bir şekilde formüle etmiştir. Özellikle 1969'da Kuzey Denizi Kıta Sahanlığı Davaları kararında Mahkeme, ilk kez doğrudan karanın denize hâkim olduğu ilkesinin adını zikrederek atıfta bulunmuş ve bir devletin denize doğru uzanan toprakları üzerinde gücünün hukuki dayanağının kara olduğuna hükmetmiştir. Dahası, bu davada UAD, ilkenin kıta sahanlığı doktrini üzerindeki etkisini ve özellikle kıta sahanlığının karanın doğal uzantısı üzerinde kurulduğu fikrini kabul etmiştir.²⁵ UAD, 1978'de Ege Denizi Kıta Sahanlığı Davası'nda kıta sahanlığında arama ve işletme haklarının uluslararası hukuk uyarınca kendiliğinden ve yalnızca kıyı devletinin kara üzerindeki egemenliğinden kaynaklandığını vurgulamıştır. Bu karara göre kıta sahanlığı hakları, hukuken hem kıyı devletinin toprak egemenliğinin bir sonucu hem de otomatik bir eklentisidir.²⁶ Böylelikle bir devletin kıta sahanlığı üzerindeki haklarının, kara ülkesi üzerindeki egemenliğinden kaynaklandığını açıkça teyit etmiştir. 1982'deki Tunus/Libya davasında deniz tabanının

18 ICJ, Gabon/Equatorial Guinea, Judgment of 19 May 2025, (Separate opinion of Judge Tladi), para.10. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/179/179-20250519-jud-01-04-en.pdf> (Erişim: 01.03.2026).

19 ICJ, Separate opinion of Judge Tladi, paras.13-14.

20 Cooper, J. (1986). "Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area", *Ocean Development & International Law*, 16(1), 59-90.

21 Shaw, 553-644.

22 Hamid, A. G. (2022). "The Principle That The Land Dominates The Sea in The Context Of South China Sea Disputes: A Critical Appraisal", *IIUM Law Journal*, 30(2), 49-75, 52.

23 Hamid, 2022, 49, 52.

24 Fisheries Case (United Kingdom v. Norway), Judgment of 18 December 1951, ICJ Rep 133.

25 North Sea Continental Shelf Cases (Federal Republic of Germany v Denmark; Federal Republic of Germany v The Netherlands)(Merits), Judgment of 20 February 1969, ICJ Rep 3, para. 96.

26 Aegean Sea Continental Shelf Case (Greece v. Turkey) (Jurisdiction), Judgment of 19 December 1978, ICJ Rep 3, para. 86.

kıyı devletinin topraklarına bitişikliği, uluslararası hukuk kurallarının hukuki evrimi sürecinde bu alanların genişlemesi için önemli hâle gelen çeşitli unsurlara bakılmaksızın sınırlandırılmalarından bağımsız olarak, su altı alanlarının hukuki statüsünün belirlenmesinde en önemli kriter olmuştur.²⁷ Böylelikle Mahkeme, kararında bir devletin ülkesinin kıyı şeridinin, ona bitişik deniz altı alanlarının mülkiyetinde belirleyici bir faktör olduğunu belirtmiştir. 2001 yılında Katar/Bahreyn davasında²⁸ ise Mahkeme, adaların büyüklüklerine bakılmaksızın, bu açıdan aynı statüye sahip olduğunu ve dolayısıyla diğer kara ülkesiyle aynı denizcilik haklarını doğurduğunu belirtmiş, söz konusu ilkenin adalara da uygulanmasını kabul etmiştir. 2009 yılında Karadeniz'deki Deniz Alanı Sınırlandırılması Davası'nda Mahkeme, bir devletin kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge üzerindeki hakkı, karanın kıyıların veya kıyı cephelerinin uzantısı yoluyla denize hâkim olduğu ilkesine dayanmaktadır²⁹ vurgusuyla ilkenin geçerliliğini doğrulamaktadır. Yukarıda bahse konu olan davalarda UAD'nin tutarlı kararları sayesinde, karanın denize hâkim olduğu ilkesinin uluslararası hukukun yerleşik bir kuralı olduğu sonucuna varılmaktadır. Şüphesiz, kıyı devletinin kara ülkesindeki egemenliği, devletin denizcilikle ilgili yetkilerinin kaynağıdır.³⁰

Bir devletin kıta sahanlığına ve münhasır ekonomik bölgeye ilişkin hakkı, karanın kıyıların veya kıyı cephelerinin izdüşümü yoluyla denize hâkim olduğu ilkesine dayanmaktadır.³¹ Bununla birlikte bu ilke, kıyı devletlerine belirli deniz alanlarına ilişkin hakları otomatik olarak vermemektedir. İlke, Tarafların ortak deniz sınırının belirlenmesiyle ilgili olsa da kendisi belirli deniz alanlarına ilişkin bir hakkın kaynağı değildir. Gabon/Ekvator Ginesi davasında Mahkemenin görüşüne göre, Taraflar Özel Anlaşma'nın birinci maddesi uyarınca, Taraflarca ileri sürülen hukuki dayanakların, ortak deniz sınırlarının belirlenmesiyle ilgili olarak aralarındaki ilişkilerde hukuki dayanağa sahip olup olmadığının belirlenmesini Mahkeme'den talep etmeyi amaçlamışlardır. Bu çerçevede Mahkeme, bir devletin bitişik deniz alanlarına ilişkin hakkının kara ülkesine ilişkin hakkından kaynaklandığını ortaya koyan uluslararası teamül hukukunun, Özel Anlaşma'nın birinci maddesi bağlamında bir hukuki dayanak teşkil etmediği sonucuna varmıştır.³²

Sonraki bölümlerde tekrar ele alınacağı üzere Tarafların ortak kara sınırlarının belirlenmesiyle ilgili olarak yasa gücüne sahip olan hukuki dayanakların, İspanya ile Fransa tarafından imzalanan anlaşmalar yoluyla sahip olunan haklar olduğunu tespit edip, söz konusu haklara sırasıyla Gabon ve Ekvator Ginesi'nin halef olduğunu kararlaştıran Mahkeme'nin önce kara egemenliği sorununu çözüp, ardından deniz alanlarını belirlemesi, kara egemenliğinin deniz yetki alanlarına "kurucu" nitelikteki etkisini teyit etmektedir. Bu durum *uti possidetis juris* ilkesinin doğrudan deniz hukukuna uygulanmadığını ancak kara sınırını sabitlemek suretiyle deniz sınırlandırmasının parametrelerini belirlediğini ortaya koymaktadır. Bu metodolojik tercih, *uti possidetis juris* ilkesinin dolaylı etkisini göstermektedir. Zira kara sınırının hangi tarihsel ve hukuki belgeler ışığında belirlendiği hususu, deniz alanlarının coğrafi başlangıç noktasını da teyit etmektedir.

Deniz alanlarının hukuki dayanağının kara egemenliği olması, kara sınırının belirlenme biçiminin deniz sınırlandırmasının parametrelerini dolaylı olarak etkilemesine yol açmaktadır. Bu çerçevede literatürde doğrudan normatif etki (ilkenin ilgili alanı doğrudan düzenlemesi) ile dolaylı yapısal etki (başka bir alanın başlangıç parametrelerini belirlemesi) arasında bir ayırım yapmaktadır. Nihayetinde Gabon/Ekvator Ginesi kararı, *uti possidetis juris* ilkesinin deniz hukukuna yönelik normatif olarak geniş yorumlanmadığını ancak kara sınırını sabitleyerek deniz sınırlandırmasının başlangıç noktasını belirlediğini göstermektedir. Bu durum, ilkenin

27 Continental Shelf Case (Tunisia v Libyan Arab Jamahiriya), Judgment of 24 February 1982, ICJ Rep 61, para. 73.

28 Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar v. Bahrain), Merits, Judgment of 16 March 2001, ICJ Rep 40, para. 185.

29 Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine), Judgment, I.C.J. Reports 2009, s. 61, para. 77.

30 Hamid, 2022, 49-55.

31 Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), Judgment, I.C.J. Reports 2012 (II), s. 674, para. 140.

32 Land and Maritime Delimitation and Sovereignty over Islands (Gabon/Equatorial Guinea), Judgment of 19 May 2025, ICJ Rep, s. 60, para. 212.

fonksiyonel olarak genişlediği ancak normatif olarak kapsamının değişmediği yönünde bir değerlendirmeyi olanaklı hâle getirmektedir.

B. Üç Aşamalı Yöntem: Geçici Eşit Uzaklık Hattı, İlgili Koşullar ve Orantılılık Testi

UAD'nin deniz sınırlandırmasında benimsediği yerleşik yöntem, 2000'li yıllardan itibaren istikrarlı hâle gelen üç aşamalı yaklaşımdır. Bu yöntem özellikle Karadeniz'de Deniz Alanı Sınırlandırma Davası kararında sistematik bir biçimde formüle edilmiş ve sonraki içtihatlarda yinelenmiştir.³³ Mahkeme'nin kullandığı bu yöntem üç aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada, mücbir nedenler olmadığı sürece geçici bir eşit mesafe çizgisi oluşturulur. Bu aşama, başlangıçta coğrafi veriye dayalı ve matematiksel bir işlemdir. Bu kapsamda, ilgili kıyıların bitişik olduğu durumlarda eşit uzaklıkta bir hat veya ilgili kıyıların karşıt olduğu durumlarda da iki kıyı arasında bir orta hat oluşturulmaktadır.³⁴ İkinci aşamada Mahkeme, adil bir sonuç elde etmek maksadıyla geçici eşit uzaklık/orta çizgisinin ayarlanmasını veya kaydırılmasını gerektirebilecek ilgili durumların olup olmadığını, başka bir ifade ile geçici hattın hakkaniyete aykırı sonuç doğurup doğurmadığını değerlendirir. Üçüncü aşamada ise Mahkeme, ayarlanmış hâliyle hattın etkisinin, Tarafların ilgili alandaki paylarının, ilgili kıyı şeritlerinin uzunluklarına göre belirgin şekilde orantısız olup olmadığını değerlendirdiği bir orantısızlık testi yapmaktadır.³⁵ Adil bir sonuç için son kontrol, kıyı uzunluklarının oranına kıyasla deniz alanlarında büyük bir orantısızlığın görünmediğinin teyidini gerektirir.³⁶ Yani Mahkeme, ortaya çıkan deniz alanlarının Tarafların ilgili kıyı uzunluklarıyla makul bir orantı içinde olup olmadığını kontrol etmektedir.

Gabon/Ekvator Ginesi kararında ise Mahkeme, sınırı teknik olarak çizmek yerine, hangi normların uygulanacağını belirlemiştir. Dolayısıyla üç aşamalı yöntem zımnen uygulanacak hukuk olarak kabul edilmiş ancak resmî bir sınırlandırma işlemi yapılmadığı için metodolojik şema ayrıntılı bir biçimde kurulmamıştır.

C. *Uti Possidetis Juris* İlkesinin Deniz Alanlarına Dolaylı Etkisi: Kara Sınırının Başlangıç Noktası Olarak Rolü ve Adaların Deniz Yetki Alanlarına Etkisi

Açık amacı yeni devletlerin bağımsızlığının ve istikrarının, sömürgeci gücün çekilmesinin ardından sınırların sorgulanmasıyla kışkırtılan kardeş kavgalarıyla tehlikeye atılmasını önlemek olan *uti possidetis juris* ilkesi klasik olarak kara sınırlarının sömürge dönemi idari sınırlarına göre korunmasını ifade etmektedir. UAD bu ilkeyi, özellikle Sınır Anlaşmazlığı (Burkina Faso/Mali) kararında açık bir biçimde sistemleştirmiştir.³⁷ UAD'nin içtihadına göre, yeni Afrika devletlerinin, sömürgeci güçler tarafından belirlenen idari sınırlara ve hudutlara saygı duyması olgusu, sadece geleneksel uluslararası hukuk ilkesinin kademeli olarak ortaya çıkmasına katkıda bulunan bir pratik veya daha önce İspanyol Amerika'sında olduğu gibi Afrika kıtasına da etkisi sınırlı olan bir uygulama olarak değil, Afrika'da genel kapsamlı bir kuralın uygulanması olarak kabul edilmelidir.³⁸

Söz konusu içtihadı paralel olarak Gabon/Ekvator Ginesi kararında da Mahkeme, sömürge dönemine ait sınır belgelerini esas alarak, kara sınırını ve adalar üzerindeki egemenliği belirlemiştir. Bu durum *uti possidetis juris* ilkesinin kara sınırı bakımından katı bir istikrar sağlama işlevi üstlendiğini göstermektedir. Fakat ilkenin deniz alanlarına etkisi doğrudan değildir. Etki şu iki mekanizma üzerinden dolaylı olarak kendisini göstermektedir.

33 ICJ, Libyan Arab Jamahiriya/Malta, 1985, s. 46, para. 60; ICJ, Romania v. Ukraine, 2009, ss. 101-103, paras. 115-122; ICJ, Nicaragua v. Colombia, 2012, ss. 695-696, paras. 190-193; Maritime Dispute (Peru v. Chile), Judgment, I.C.J. Reports 2014, s. 66, paras. 180-181.

34 ICJ, Nicaragua v. Colombia, 2012, s. 695, para. 191.

35 ICJ, Peru v. Chile, 2014, s. 66, para. 180.

36 ICJ, Romania v. Ukraine, 2009, s. 103, para. 122.

37 Frontier Dispute (Burkina Faso/Mali) Judgment of 22 December 1986, ICJ Rep 1986, s. 565, para. 20.

38 ICJ, Burkina Faso/Mali, 1986, s. 565, para. 21.

1. Kara Sınırının Deniz Sınırlandırmasının Başlangıç Noktası Olması

Deniz sınırlandırması, kara sınırının denize ulaştığı noktadan başlamaktadır. Dolayısıyla kara sınırının hangi hatta göre belirlendiği, deniz sınırlandırmasının yönünü ve geometrisini doğrudan etkilemektedir. Mahkeme'nin Gabon/Ekvator Ginesi kararına göre, "1900 Anlaşması'nın IV. maddesi, deniz sınırının başlangıç noktası olarak hizmet eden kara sınırının son noktasını belirlemiştir. 1900 Anlaşması, deniz sınırının başladığı kara sınırının son noktasını belirlediği ölçüde, Tarafların bitişik deniz alanlarına ilişkin haklarının kaynağıdır".³⁹ Sonuç olarak Mahkeme, 1900 Anlaşması'nın kara sınırının son noktasını belirlediği ölçüde, Özel Anlaşma'nın birinci maddesi anlamında hukuki bir dayanak teşkil ettiği sonucuna varmıştır. Bu bağlamda *uti possidetis juris* ilkesinin deniz alanlarını doğrudan düzenlememekle birlikte kara sınırını sabitleyerek deniz sınırlandırmasının çerçevesini dolaylı olarak belirlediği söylenebilir.

2. Adaların Deniz Yetki Alanına Etkisi

Bir toprak üzerindeki mülkiyeti belirleyen bir anlaşmanın yokluğunda uluslararası mahkemeler ve yargı organları, devlet fonksiyonlarının kullanımı yoluyla toprak üzerinde bilinçli bir (otorite) yetkisi olup olmadığını incelemiştir. Bu tür bir yetki gösterisi ise, sürekli ve diğer devletler tarafından ibraz edilmemiş olmalıdır.⁴⁰ UAD, Katar/Bahreyn kararında "şayet düşük su seviyesi çizgisi, eşit uzaklık çizgisinin oluşturulmasında bir temel nokta belirlemek amacıyla kullanılacaksa ve bu çizgi, sınır çizgisi olarak alınacaksa, önemsiz bir deniz özelliğine orantısız bir etki verilecektir. Benzer durumlarda Mahkeme, bazen küçük adaların orantısız etkisini ortadan kaldırmaya yönelmiştir" diyerek çok küçük, ıssız ve bitki örtüsünden yoksun bir adayı, sınırı belirlerken göz ardı etmiştir.⁴¹

UAD, adalar üzerindeki hakların İspanya'ya ait olduğunu ve Ekvator Ginesi'nin bağımsızlığıyla birlikte bu hakların İspanya'ya geçtiğini, 1900 Anlaşması'nın ise hukuki bir dayanak olmadığını tespit etmiştir. UAD ayrıca, devlet fonksiyonlarının kullanımı yoluyla adalar üzerinde otorite gösterisi olup olmadığını değerlendirmiş, Ekvator Ginesi'nin 1968'de sömürgeci güç İspanya'dan bağımsızlığını kazandığında, sürekli ve tartışmasız biçimde uyguladığı "bilinçli otorite gösterisi" nedeniyle adaların mülkiyetine sahip olduğu sonucuna varmıştır. Mahkeme bu hükme ulaşırken de Gabon'un Fransa'dan bağımsızlığını kazanmasından sonra İspanya'nın adalar üzerindeki mülkiyetini tanıdığını ve Ekvator Ginesi'nin İspanya'dan bağımsızlığını kazanmasından sonra Ekvator Ginesi'nin adalar üzerindeki kontrolünü sürdürdüğünü kaydetmiştir.⁴²

UAD Gabon ile Ekvator Ginesi arasındaki anlaşmazlığa ilişkin kararında, Gabon ve Ekvator Ginesi tarafından ileri sürülen hukuki dayanakların Mbanié/Mbañe, Cocotiers/Cocoteros ve Conga adaları üzerindeki egemenlik açısından aralarındaki ilişkilerde yasal güce sahip olanın Ekvator Ginesi'nin selefi olan İspanya'dan 12 Ekim 1968'de devraldığı hak olduğuna karar vermiştir.⁴³ Mahkeme, herhangi bir sınır tespiti yapmadığı için adaların egemenliğinin kime ait olduğu veya konumu gibi hususların deniz sınırlandırılmasına muhtemel etkisini değerlendirmemiştir. Ayrıca Mahkeme içtihadına göre adaların deniz sınırlandırılmasındaki etkisi otomatik ve tam değildir. Örneğin Mahkeme Nikaragua/Kolombiya kararında, bazı adalara sınırlı etki vermiştir.⁴⁴

Yukarıda sunulan çerçeve temelinde değerlendirildiğinde, Gabon/Ekvator Ginesi davasında Mahkeme'den, kara ve deniz sınırlarını belirlemesi veya Mbanié/Mbañe, Cocotiers/Cocoteros ve Conga üzerindeki egemenliği belirlemesi istenmemiştir. Mahkeme, Özel Anlaşma'nın birinci maddesi uyarınca bir "sınır çizme" göreviyle değil, yalnızca hangi hukuki dayanakların ve uluslararası düzenlemelerin Taraflar arasında yasa gücüne sahip olduğunu

39 ICJ, Gabon/Equatorial Guinea, 2025, s. 59, para. 210.

40 ICJ, Gabon/Equatorial Guinea, 2025, s. 59, para. 210.

41 ICJ, Qatar and Bahrain, 2001, ss. 104-109, para. 219; ICJ, Federal Republic of Germany v. Denmark; Federal Republic of Germany v. The Netherlands, 1969, s. 36.

42 ICJ, Gabon/Equatorial Guinea, 2025, s. 57, paras. 197-199.

43 ICJ, Gabon/Equatorial Guinea, 2025, s. 61, para. 213.

44 ICJ, Nicaragua v. Colombia, 2012, s. 713, para. 218.

belirleme göreviyle yetkilendirilmiştir. Bu nedenle karar metninde klasik anlamda açık bir “üç aşamalı yöntem” formülasyonu yer almamaktadır. Çünkü Mahkeme, teknik bir sınırlandırma kararı (*delimitation judgment*) vermemiştir. 1900 tarihli Fransa-İspanya Anlaşması, kara sınırının son noktasını belirlediği ölçüde hukuki dayanak oluşturmakta ancak deniz alanlarını doğrudan sınırlandırmamaktadır. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS)’ne her iki devlet de taraftır fakat bu Anlaşma belirli bir coğrafi alanda doğrudan sınır çizmemektedir. Bu nedenle hukuki bir dayanak oluşturmamaktadır. Sadece Taraflar arasındaki ilişkilerde bağlayıcı bir uluslararası sözleşmedir. Uluslararası teamül hukuku da doğrudan bir hukuki dayanak oluşturmamakta ancak sınırlandırma yapılırken uygulanacak hukuk kurallarını belirlemektedir. Mahkeme’ye göre, deniz alanları bakımından Tarafların ileri sürebileceği özel bir hukuki dayanak yoktur. Bu nedenle deniz sınırlandırmasının hukuki temeli BMDHS, uluslararası teamül hukuku kuralları ve hakkaniyet ilkesine uygun çözüm ilkesi olacaktır. Özetle Mahkeme, Özel Anlaşma gereği doğrudan koordinat belirleyen bir sınır kararı vermemiştir. Bunun yerine i) uygulanacak hukuku (BMDHS, uluslararası teamül hukuku ve hakkaniyet ilkesi) belirlemiş, ii) deniz sınırlandırmasının bu normlara göre yapılması gerektiğini tespit etmiş ve iii) kara sınırının son noktasını (1900 Anlaşması IV. madde) başlangıç noktası olarak kabul etmiştir.

IV. ULUSLARARASI ADALET DİVANI İÇTİHADİ ÇERÇEVESİNDE GABON/EKVATOR GİNESİ KARARININ DİĞER KARARLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

Gabon/Ekvator Ginesi kararının özgünlüğünü ve süreklilik boyutunu ortaya koyabilmek için Mahkeme’nin önceki sınır ve egemenlik uyuşmazlıklarına ilişkin içtihadı ile karşılaştırmalı bir analiz yapılması gerekmektedir. Bu çerçevede karşılaştırma üç eksenle yapılacaktır: i) hukuki dayanaklar ile fiilî uygulamalar arasındaki ilişki, ii) kara-deniz bağlantısının kurulma biçimi ve iii) hakkaniyet ilkesinin uygulanması.

A. Hukuki Dayanak (Legal Title) ve Fiilî Uygulamalar (Effectivités) Dengesi

1. Burkina Faso/Mali: *Uti Possidetis Juris* İlkesinin Katı Uygulanması

Uluslararası sınırların tespitine ilişkin uluslararası hukuktaki temel tartışmalardan biri, hukuki dayanak ile fiilî uygulamalar arasındaki öncelik ilişkisidir. Hukuki dayanak devletin anlaşma, sömürge sınırı aracılığıyla uluslararası hukuk açısından bir bölgeyi sahiplenme hakkı anlamına gelirken; fiilî uygulamalar, bir devletin bir toprak parçası üzerinde fiilen ve sürekli olarak egemenlik göstermesi anlamına gelmektedir. Yani, hukuken bir hakkın var olup olmadığına bakılmaksızın devletin sınır denetimi, vergi toplama, kolluk gücü ya da askerî varlık bulundurma, kamu hizmetlerini yürütme gibi yöntemlerle sahada fiilî idari, güvenlik veya hukuki yetkilerini uygulamasıdır.

Literatürde bazı yazarlar, açık ve üstün bir hukuki dayanak mevcutsa fiilî uygulamaların sınır değiştiremeyeceğini savunurken, bazı yazarlar da bilhassa sınırın belirsiz olduğu durumlarda fiilî uygulamaların daha fazla ağırlık taşıması gerektiğini öne sürmektedir. Shaw’a göre, fiilî uygulamaların hukuktaki önemi, bölgeye ilişkin hukuki bir dayanağın varlığına ya da yokluğuna bağlıdır. Herhangi bir alana ilişkin açık bir hukuki dayanağın yokluğunda fiilî uygulamalar hukuk oluşturma mekanizması olarak önem kazanmakta, dolayısıyla dikkate alınmaktadır. Buna göre, devlet uygulamalarına ilişkin örnekler, sınır anlaşmalarıyla tesis edilen hukuki dayanağı doğrulayabilir ya da tamamlayabilir ancak söz konusu hakla çelişmesi imkân dâhilinde değildir.⁴⁵ Mevcut bir hakka aykırı olarak gerçekleştirildiğinde fiilî uygulamalar kendi başlarına bir egemenlik hakkı oluşturmamaktadır. Kamerun/Nijerya kararında Mahkeme, Nijerya tarafından ileri sürülen fiilî uygulamaların hukuka aykırılık teşkil ettiğini ve Burkina Faso/Mali kararına paralel olarak hak sahibine öncelik verilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.⁴⁶ Diğer durumlarda ise fiilî uygulamalar ispat değeri taşıyabilmekte veya mevcut bir hakkı yorumlamaya hizmet edebilmektedir. Ayrıca

⁴⁵ Shaw, 2008, 514-515.

⁴⁶ ICJ, Burkina Faso/Mali, 1986, s. 565, para. 63; Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria (Cameroon v. Nigeria: Equatorial Guinea intervening), Judgment, ICJ Rep 2002, s. 354, para. 70.

başka bir hakkın yokluğunda hakkın yerine geçmek üzere “*tapu kadar iyi*”⁴⁷ olarak kabul edilip ikinci bir işlev de görebilmektedir.⁴⁸

UAD Burkina Faso/Mali kararında, *uti possidetis juris* ilkesini Afrika’daki sınır istikrarının temel güvencesi olarak nitelendirmiştir. Mahkeme, genellikle bir hakkın kaynağına veya ispatına atıfta bulunmak için kullanılan hukuki dayanak teriminin yalnızca belgesel kanıtları ifade ettiğini ve egemenliğin temeli olarak fiilî mülkiyete kıyasla hukuki mülkiyete/hukuki dayanağa öncelik verildiğini belirtmiştir.⁴⁹ Ayrıca Mahkeme, sömürge dönemindeki idari sınırları hukuki dayanak olarak kabul etmiş, fiilî uygulamaların ise ancak hukuki belirsizlik durumunda tamamlayıcı rol oynayabileceğini belirtmiştir.

Mahkemeler, genellikle hukuki dayanak ile fiilî uygulamaların birlikte değerlendirilmesini talep etmektedir. Ancak hukuki dayanak belirgin ve açık ise, fiilî uygulamalar genellikle ikincil planda kalmakta, hukuki dayanak belirsizse fiilî uygulamalar belirleyici olabilmektedir. Eğer bir sömürge dönemi belgesi (hukuki dayanak) bir sınırı tanımlıyorsa ama sahada bu sınırın fiilen kontrolü yoksa, fiilî uygulamalar eksik kalabilmektedir. Öte yandan eylem yasaya tam olarak karşılık geliyorsa, etkin yönetim *uti possidetis juris* ilkesini tamamlıyor ise, fiilî uygulamaların tek rolü, hukuki dayanaktan türetilen hakkın kullanımını teyit etmektir. Eylem yasaya karşılık gelmiyorsa, ihtilaf konusu olan bölge hukuki dayanağa sahip olan devletten başka bir devlet tarafından etkin bir şekilde yönetiliyorsa, hak sahibine öncelik verilmektedir. Fiilî uygulamaların herhangi bir hukuki dayanakla birlikte var olmaması durumunda ise mutlaka dikkate alınmalıdır. Son olarak, hukuki dayanağın tam olarak hangi bölgeyi kapsadığını gösteremediği durumlarda ise fiilî uygulamalar, hukuki dayanağın pratikte nasıl yorumlandığını göstermede önemli bir rol oynayabilmektedir.⁵⁰

Mahkeme, Gabon/Ekvator Ginesi kararında da benzer bir yaklaşım benimsemiştir. Bu kapsamda sömürge dönemine ait hukuki dayanakları esas almış, Tarafların sonradan ortaya koyduğu fiilî tasarrufları açık ve üstün bir hukuki dayanak karşısında belirleyici olarak kabul etmemiştir. Mahkeme, daha önce bağımsızlık sonrası fiilî uygulamalar kanıtlarını, *uti possidetis juris* ilkesi temelinde belirlenen sınırlara ilişkin göstergeler sağladığını değerlendirirken dikkate aldığını hatırlatarak, Tarafların davranışlarının Ekvator Ginesi’nin 1968’de bağımsızlığını kazandıktan sonra üç ada üzerindeki kontrolünü sürdürdüğünü gösterdiğini ve Gabon’un herhangi bir itirazda bulunduğu dair bir kanıt olmadığını belirttikten sonra “*Mbanié/Mbañe, Cocotiers/Cocoteros ve Conga adaları üzerindeki hakkın*” Ekvator Ginesi’ne ait olduğuna karar vermiştir.⁵¹

Mahkeme’nin Gabon/Ekvator Ginesi kararında hukuki dayanağı önceliklendirmesi, normatif hiyerarşinin hukuki kesinlik lehine kurulmaya devam ettiğini göstermektedir. Bu yönüyle karar, *uti possidetis juris* ilkesinin istikrar sağlayıcı fonksiyonunu önceleyen klasik çizginin devamı niteliğindedir. Ancak bu yaklaşım, istikrarı güçlendirirken sosyo-politik gerçeklikleri sınırlı ölçüde dikkate alma riskini de beraberinde getirmektedir.

2.Nikaragua/Honduras: Fiilî Uygulamaların Tamamlayıcı Rolü

Nikaragua/Honduras kararında Mahkeme, özellikle kara sınırının denize ulaştığı noktanın belirlenmesinde Tarafların fiilî uygulamalarını dikkate almıştır. Burada hukuki dayanak ile fiilî uygulamalar arasında daha esnek bir denge kurulmuştur. Mahkeme, *uti possidetis juris* ilkesinin adaların mülkiyetine ve deniz sınırının belirlenmesine uygulanabilirliği konusunu ele aldığı Nikaragua/Honduras kararında *uti possidetis juris* ilkesine dayalı herhangi bir hakkın yokluğunda, sömürge sonrası dönemdeki fiilî uygulamalardan kaynaklanan adalara ilişkin alternatif

47 Island of Palmas Case (or Miangas), United States v Netherlands, Award, (1928) II RIAA 829, ICGJ 392, 4th April 1928, Permanent Court of Arbitration, s. 839.

48 Kohen & Hébié, para. 37.

49 ICJ, Burkina Faso/Mali, 1986, ss. 564-566, paras.18, 23.

50 ICJ, Burkina Faso/Mali, 1986, ss. 586-587, para. 63.

51 ICJ, Gabon/Equatorial Guinea, 2025, s. 57, paras. 197-199

bir hakkın belirlenmesi için uğraşacağını ifade etmiştir.⁵² Mahkeme, Honduras ve Nikaragua'nın *uti possidetis juris* ilkesi gereğince bu adalara sahip olduğunu tespit edemedikten sonra⁵³ Honduras'ın ileri sürdüğü fiili uygulamaların 'egemen olarak hareket etme niyeti ve iradesini' kanıtladığını ve dört ada üzerinde mütevazı ancak gerçek bir otorite göstermediğini tespit etmiştir.⁵⁴ Burkina Faso/Mali kararında da Mahkeme, "dayanak (*title*)" teriminin sadece belgesel kanıtlarla sınırlı olmadığını, aynı zamanda bir hakkın varlığını ortaya koyabilecek herhangi bir ispatı ve bu hakkın gerçek kaynağını da kapsayabileceğini gözlemlemiştir.⁵⁵

Gabon/Ekvator Ginesi kararında ise Mahkeme, bağımsızlık sonrası dönemdeki fiili uygulamalara dair kanıtların daha önce de dikkate alındığını hatırlatarak; bu kanıtların, *uti possidetis juris* ilkesi temelinde belirlenen sınıra ilişkin emareler sunduğunu değerlendirmiştir. Tarafların bu bağlamdaki davranışlarını gözlemleyen Mahkeme, Ekvator Ginesi'nin 1968'de bağımsızlığını kazandıktan sonra üç ada üzerindeki kontrolünü sürdürdüğünü ve Gabon'un buna karşı herhangi bir itirazda bulunmadığını tespit etmiştir. Ancak bununla yetinmeyen Mahkeme, Taraflarca ileri sürülen hukuki dayanaklardan, bu adalar üzerindeki egemenlik ile ilgili olarak aralarındaki ilişkilerde yasa gücüne sahip olan dayanakların, İspanya'nın sahip olduğu ve 12 Ekim 1968'de Ekvator Ginesi'nin bağımsızlığını kazanmasından sonra devraldığı hak/hukuki dayanak olduğu sonucuna varmıştır.⁵⁶ Sonuç olarak Mahkeme, hukuki dayanağın varlığı hâlinde fiili uygulamalara sınırlı bir rol tanımıştır. Bu durum, Mahkeme'nin hukuki kesinliği fiili uygulamalara üstün tuttuğunu göstermektedir. Dolayısıyla Gabon/Ekvator Ginesi kararı, Nikaragua/Honduras kararına kıyasla daha "metinsel ve tarihsel belge" merkezli bir yaklaşım sergilemektedir.

B. Kara-Deniz Bağlantısının Kurulması

1. Katar/Bahreyn: Egemenlik Tespitinde Öncelik

Katar/Bahreyn kararında Mahkeme, önceki davalarda denizcilik haklarının kıyı devletinin kara üzerindeki egemenliğinden kaynaklandığını, bu nedenle kıyı devletinin denizcilik haklarının belirlenmesinde başlangıç noktası olarak kara ülkesinin esas alınması gerektiğini belirtmiştir. 1982 tarihli BMDHS madde 121(2)'ye göre, uluslararası teamül hukukunun bir yansıması olarak adalar büyüklüklerine bakılmaksızın, kara ülkesiyle aynı statüye sahiptir ve dolayısıyla aynı denizcilik haklarını doğurmaktadır. Bu çerçevede Mahkeme, önce ada ve küçük coğrafi oluşumlar üzerindeki egemenliği belirlemiş, ardından deniz sınırlandırmasına geçmiştir. Bu metodoloji "kara denize hükmeder" ilkesinin açık bir ifadesidir.⁵⁷

Mahkeme'nin Gabon/Ekvator Ginesi kararında da aynı yöntem izlenmiştir. Mahkeme önce ortak kara sınırlarının belirlenmesiyle ilgili olarak yasa gücüne sahip olan hukuki dayanakların, sonra Mbanié/Mbañe, Cocotiers/Cocoteros ve Conga adaları üzerindeki egemenlik açısından yasa gücüne sahip olan hukuki dayanakların neler olduğunu tespit etmiş, en son olarak da karar sınırının son noktasını belirlediği ölçüde, Özel Anlaşma madde 1(1)'e göre hukuki dayanak teşkil ettiğini, bu noktanın ilgili deniz alanlarını belirleyen deniz sınırının başlangıç noktası olacağını kararlaştırmıştır. Bu durum, kara egemenliğinin deniz alanları üzerindeki kurucu rolünün sürekliliğini göstermektedir.

2. Nikaragua/Honduras: Kara Sınırının Deniz Sınırlandırılmasına Etkisi

Mahkeme Nikaragua/Honduras kararında, kara sınırının denize ulaştığı noktanın (*land boundary terminus*) belirlenmesi, deniz sınırlandırmasının yönünü doğrudan etkilemiştir. Mahkeme, bu noktadaki belirsizliği

52 Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Honduras), Judgment of 8 October 2007, ICJ Rep, p. 699, para.124

53 ICJ, Nicaragua v. Honduras, 2007, s. 711, para. 167.

54 ICJ, Nicaragua v. Honduras, 2007, s. 721, para. 208.

55 ICJ, Burkina Faso/Mali, 1986, s. 564, para. 18.

56 ICJ, Gabon/Equatorial Guinea, 2025, s. 57, para. 199.

57 ICJ, Qatar/Bahrain, 2001, s. 97, para. 185.

gidermek için coğrafi ve fiilî unsurları birlikte değerlendirmiştir. Bu kapsamda Nikaragua/Honduras arasındaki deniz sınırının başlangıç noktasını belirlemesi istendiğinde, Coco Nehri'nin alüvyal birikintileri sonucu Gracias a Dios Burnu'nun (iki devletin kıyı cephelerinin bulunduğu nokta ve bir toprak çıkıntısı) doğuya doğru sürekli olarak genişlemesini dikkate alarak, 1962'de karma bir sınır belirleme komisyonunun Coco Nehri ağzındaki kara sınırının bitiş noktası olarak belirlediği noktadan denize doğru üç deniz mili mesafede, iki yarım daireyi ayıran çizgi üzerinde bir nokta belirlemeye karar vermiştir. Mahkeme ayrıca Taraflara, kara sınırının mevcut bitiş noktası ile belirlenen deniz sınırının başlangıç noktası arasında bir çizginin güzergâhı hususunda anlaşmaları için iyi niyetle müzakere etmeleri talimatını vermiştir. Deniz sınırının bitiş noktasıyla ilgili olarak Mahkeme, çizdiği çizginin bazı üçüncü devletlerin haklarının etkilenebileceği alana kadar devam ettiğini belirtmiştir.⁵⁸

Gabon/Ekvator Ginesi kararında ise, kara sınırının başlangıç noktasına ilişkin olarak *uti possidetis juris* temelinde daha net bir tespitte bulunulmuş, deniz sınırlandırılması bu sabit referans üzerinden yürütülmüştür. Mahkeme, Özel Anlaşma uyarınca “Tarafların ortak deniz sınırlarının belirlenmesiyle ilgili olduğu ölçüde” hukuki dayanakların belirlenmesinin istendiğini belirtmektedir. Mahkemenin görüşüne göre, bu haklar deniz sınırlandırılması için belirleyici olmak zorunda değildir. 1900 Anlaşması'nın IV. maddesi deniz sınırının başladığı kara sınırının son noktasını belirlediği ölçüde, Tarafların bitişik deniz alanlarına ilişkin haklarının kaynağıdır. Buna göre Mahkeme, 1900 Anlaşması'nın, Özel Anlaşma'nın birinci maddesi anlamında, kara sınırının bitiş noktasını belirlemesi ölçüsünde hukuki bir dayanak teşkil ettiği sonucuna varmıştır.⁵⁹ Sonuç olarak, *uti possidetis juris* ilkesi doğrudan deniz hukukuna uygulanmamakta ancak kara sınırını sabitleyerek, deniz sınırlandırmasının geometrik çerçevesini belirlemektedir.

C. Hakkaniyet İlkesinin Uygulanması

1. Romanya/Ukrayna: Üç Aşamalı Yöntemin Sistematikleştirilmesi

Romanya/Ukrayna kararı, deniz sınırlandırılmasında üç aşamalı yöntemin sistematikleştiği temel içtihatır. Bu davada Mahkeme, ilk önce Romanya ve Ukrayna'nın bitişik kıyıları arasında bir geçici eşit uzaklık hattı oluşturmuştur. Mahkeme daha sonra, geçici eşit uzaklık çizgisinin ayarlanmasını gerektirebilecek ilgili koşulları incelemeye yönelmiş ve altı olası faktörü dikkate almıştır: i) kıyı uzunlukları arasında olası bir orantısızlık; ii) Karadeniz'in kapalı yapısı ve bölgede hâlihazırda yapılmış olan sınırlandırmalar; iii) sınırlandırma alanında Yılan Adası'nın varlığı; iv) Tarafların davranışları (petrol ve doğalgaz imtiyazları, balıkçılık faaliyetleri ve deniz devriyeleri); v) Taraflardan birinin kıta sahanlığı veya münhasır ekonomik bölge hakkının olası kısıtlanması ve vi) Tarafların genellikle ilgili bazı kaygıları.⁶⁰ Mahkeme, bu faktörlerde geçici eşit uzaklık çizgisinin ayarlanmasını gerektirecek herhangi bir neden görmemiştir. Özellikle Yılan Adası ile ilgili olarak adanın, 12 deniz mili yayının rolünden kaynaklanan etki dışında, sınırlandırma üzerinde herhangi bir etkisi olmaması gerektiği kanaatine varmıştır. Son olarak Mahkeme, kıyı uzunluklarının oranını ilgili deniz alanlarının oranıyla karşılaştırarak, bu sınırın adaletsiz bir sonuca yol açmayacağını teyit etmiştir.⁶¹

Peru/Şili kararı ile bir kez daha teyit edilen üç aşamalı yöntem,⁶² deniz sınırlandırmasının artık yerleşik ve teknik bir model üzerinden yürütüldüğünün belirgin bir göstergesidir. Ancak Gabon/Ekvator Ginesi kararında, Tarafların ileri sürdüğü hukuki dayanakların, anlaşmaların ve uluslararası sözleşmelerin iki devlet arasındaki ilişkilerde hukuki bağlayıcılığa (yasa gücüne) sahip olup olmadığını belirlemekle görevli olan Mahkeme, herhangi bir sınır çizmemiştir. Yalnızca hangi hukuki belgelerin geçerli olduğunu ortaya koyarak sonraki sınırlandırma sürecinin

58 ICJ, Nicaragua v. Honduras, 2007, s. 721, paras. 311-320.

59 ICJ, Gabon/Equatorial Guinea, 2025, s. 59, para. 210.

60 ICJ, Romania v. Ukraine, 2009, ss. 103-130, paras. 123-216.

61 ICJ, Romania v. Ukraine, 2009, s. 123, para. 188.

62 ICJ, Peru v. Chile, 2014, s. 66, para. 180.

hukuki temelini belirlemiştir. Çünkü özel bir anlaşma, doğası gereği Mahkeme'nin yetki alanını sınırlandırmakta ve tanımlamaktadır. Bu tür davalarda Mahkeme'nin yetki alanını belirlerken, değerlendirmesini özel anlaşmanın öngördüğü kapsamla sınırlaması beklenmektedir.⁶³

2. Katar/Bahreyn: Adalara Sınırlı Etki

Uluslararası yargı kararlarındaki “sınırlı etki” ya da “yarım etki” kavramı, sınırlandırma alanında yer alan adaların nüfus, yüzölçümü ve özellikle coğrafi konum gibi unsurlar nedeniyle, sınır çiziminde anakara ülkeleriyle aynı ağırlıkta değerlendirilmemesini ifade etmektedir. Sınırlandırma hukukunun, hakça ilkeler doğrultusunda hakkaniyetli bir sonuca ulaşmayı amaçladığı dikkate alındığında, bazı adalara tam değil, sınırlı etki tanınması hukuken meşru bir dayanak bulmaktadır.⁶⁴

Katar/Bahreyn kararında Mahkeme, düşük gel-git yükseltilerine ilişkin olarak uluslararası anlaşma hukukunun bu yükseltilerin “ülke” olarak kabul edilip edilmeyeceği konusunda sessiz kaldığını belirttiikten sonra, her iki devletin kara sularının örtüşen alanında bulunan düşük gel-git yükseltilerinin, eşit uzaklık çizgisinin çizilmesi amacıyla dikkate alınamayacağına karar vermiştir. Yani Mahkeme, bazı küçük adalara deniz sınırlandırılmasında sınırlı veya azaltılmış etki atfederek orantısız sonuçların önüne geçmek istemiştir.⁶⁵

Gabon/Ekvator Ginesi kararında ise Mahkeme, adalar üzerindeki egemenliği Ekvator Ginesi lehine tespit etmiş olmakla birlikte, teknik bir sınır çizmemiştir. Çünkü Mahkeme'nin görevi normatif gerçeklik tespittir. Bu nedenle, burada hakkaniyet ilkesi doğrudan uygulanmamış, sadece gelecekte yapılacak sınırlandırma için hukuki çerçeve belirlenmiştir.

Bu bölüm kapsamında bir değerlendirme yapmak gerekirse, karşılaştırmalı analiz üç temel sonucu ortaya koymaktadır: Birincisi, *hukuki dayanak-filî uygulamalar dengesi* bakımındandır. UAD, Burkina Faso/Mali ve daha sonra Nikaragua/Honduras kararlarında hukuki dayanağı esas, filî uygulamaları tamamlayıcı nitelikte değerlendirmiştir. Mahkeme'nin Gabon/Ekvator Ginesi kararı, bu çizgiye yakın durmakla birlikte, hukuki dayanağı filî uygulamalara üstün tutmaktadır. İkincisi, *kara-deniz bağlantısı* bakımındandır. Mahkeme'nin Gabon/Ekvator Ginesi kararı, Katar/Bahreyn ve Nikaragua/Honduras içtihatlarıyla uyumlu bir biçimde kara egemenliğini deniz yetki alanlarının hukuki dayanağı/kaynağı olarak kabul etmektedir. Üçüncüsü ise *hakkaniyet ilkesinin uygulanması* bakımındandır. Mahkeme deniz sınırlandırması yapmadığı için hakkaniyet ilkesini doğrudan uygulamamış, gelecekte yapılacak sınırlandırma için hukuki bir çerçeve belirlemiştir.

Mahkeme'nin Gabon/Ekvator Ginesi kararı, büyük ölçüde teknik bir sınır çizme kararı olmamasına rağmen uluslararası sınır hukukunda metodolojik açıdan oldukça önem arz etmektedir. Kararın özgün yanı, sınır çizmek yerine sınırın belirlenmesi için hukuki dayanak ile siyasal iddia arasındaki farkı netleştirmek, hakkın dayanağı/kaynağı ile yöntem kuralını ayırmak, geçersiz belgeleri sistemden çıkarmak suretiyle sınırlandırmanın yapılacağı normatif zemini net ve belirgin hâle getirmiş olmasıdır.

V. GABON VE EKVATOR GİNESİ KARARI IŞIĞINDA UTI POSSIDETIS JURIS İLKESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Gabon/Ekvator Ginesi kararında Mahkeme'nin *uti possidetis juris* ilkesini kara sınırı bakımından katı bir biçimde uygulaması, uluslararası hukukta sınır istikrarı ile tarihsel adalet arasındaki klasik gerilimi yeniden gündeme getirmektedir. Bu bölümde ilkenin avantajları, yöneltelen eleştiriler ve Afrika'daki sınır uyumsuzlukları bağlamındaki etkileri ele alınacaktır.

63 ICJ, Separate opinion of Judge Tladi, para. 8.

64 Sali, Ö. M. (2022). “Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasında Doğu Akdeniz Adaları”, *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi*, 5(1), 38-61, 38, 49.

65 ICJ, Qatar/Bahrain, 2001, ss. 101-103, paras. 205-209.

A. *Uti Possidetis Juris* İlkesinin Katı Uygulanmasının Avantajları: İstikrar ve Öngörülebilirlik

Uti possidetis juris ilkesinin temel mahiyeti, bağımsızlığını yeni kazanmış devletler arasında sınır uyuşmazlıklarını asgari düzeye indirmek ve bölgesel istikrarı sağlamaktır. UAD, bu ilkeyi sistematik bir biçimde ilk defa Burkina Faso/Mali kararında tanımlamış ve bilhassa Afrika bağlamında sınırların korunmasının “istikrarın zorunlu koşulu” olduğunu vurgulamıştır. Buna göre bu ilke, yalnızca uluslararası hukukun belirli bir sistemine özgü özel bir kuralı değildir. Bu, nerede olursa olsun bağımsızlığın kazanılması olgusuyla mantıksal olarak bağlantılı olan genel bir ilkedir. İlkenin açık amacı, yeni devletlerin bağımsızlığının ve istikrarının (sömürgeci) yönetici gücün çekilmesinin ardından sınırların sorgulanmasıyla kısıktırılan kardeş kavgalarıyla tehlikeye atılmasını önlemektir.⁶⁶ Gabon/Ekvator Ginesi kararında Mahkeme’nin kara sınırını belirlemek amacıyla sömürge dönemine ait hukuki belgeleri esas alması şu avantajları getirmektedir.

1. Normatif İstikrar

İlkenin katı bir biçimde uygulanması, sınırların sürekli tartışmaya açılmasını engellemektedir. Bilhassa petrol ve doğal gaz alanları gibi doğal kaynak potansiyeli yüksek bölgelerde sınır belirsizliği ciddi çatışma riski yaratabilmektedir. Sabit bir tarihsel referans noktasına dayanmak, uyuşmazlıkların genişlemesini önleyici bir işlev görmektedir. Burkina Faso/Mali kararında belirtildiği üzere “*uti possidetis juris* ilkesi halkların kendi kaderini tayin etme hakkıyla bariz bir şekilde çelişiyor gibi görünse de Afrika’da mevcut statükonun korunması için genellikle en rasyonel yol olarak kabul edilmektedir. Hayatta kalmak, gelişmek ve her alanda bağımsızlıklarını kademeli olarak pekiştirmek için istikrarın temel gerekliliği, Afrika devletlerini sömürge sınırlarının veya hudutlarının korunmasına razı olmaya ve halkların kendi kaderini tayin etme hakkını yorumlarken bunu dikkate almaya yöneltmiştir.”⁶⁷

2. Hukuki Öngörülebilirlik

“Öngörülebilirlik ve istikrar, hukukun en önemli işlevleri arasındadır”⁶⁸ ve devletler açısından hangi kriterlerin uygulanacağını biliniyor olması, uluslararası hukukun öngörülebilirliğini arttırmaktadır. Bu çerçevede öngörülebilirlik, deniz sınırlandırmasını yönlendiren ilkelerin, hukuki ilkelere aşılanarak istikrarlı, tutarlı ve adil bir sonuç üretme yeteneği olarak anlaşılmalıdır.⁶⁹

Öngörülebilirlik, diğer hukuk alanlarında olduğu gibi uluslararası deniz hukukunda da bir mahkeme veya hakem tarafından mevcut uluslararası teamül hukuku temelinde varılması muhtemel sınırlandırmanın önceden, belirli bir doğruluk derecesiyle değerlendirilebilmesi anlamına gelmektedir. Hatta yeni bir deniz sınırı müzakere edilecekse, uluslararası hukukla tutarlı olarak hangi iddiaların ileri sürülebileceği ve hangi coğrafi ya da diğer koşulların dikkate alınması gerektiği konusunda bir fikir sahibi olmak da mümkün olmalıdır. Eşit mesafe yöntemi, sınır çizgisinin seyrini daha yüksek bir hassasiyet ve kesinlikle belirlemek için matematiksel yöntemler kullandığı için, kendi başına öngörülebilir bir sınır belirleme kuralıdır.⁷⁰ Bu nedenle deniz sınırlandırma hukukunun öngörülebilirliği açısından, öngörülebilir sonuçlar sağlayan tek yöntemin eşit uzaklık yöntemi olduğu ileri sürülebilir ancak bu durum öngörülebilirlik gerekliliğinin yalnızca eşit uzaklık yöntemiyle sağlandığı anlamına gelmemektedir. Bu nedenle koşulların da dikkate alınması kaçınılmaz derecede elzemdir.⁷¹

66 ICJ, Burkina Faso/Mali, 1986, s. 565, para. 20.

67 ICJ, Burkina Faso/Mali, 1986, s. 567, para. 25.

68 Cottier, T. (2015). *Equitable Principles of Maritime Boundary Delimitation: The Quest for Distributive Justice in International Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 368.

69 Abe, A. L. (2009). *The Concept of Equidistance/Relevant Circumstances in The Development of the Law of Maritime Delimitation*, Master’s Thesis, World Maritime University, Malmö, Sweden, 47.

70 Abe, 2009, 47.

71 Tanaka, Y. (2019). *Predictability and flexibility in the Law of Maritime Delimitation* (Second Edition), Hart Publishing, viii, 5.

Gabon/Ekvator Ginesi davasına ilişkin kararında Mahkeme'nin hukuki dayanak kavramını fiili uygulamalara üstün tutması bir noktada devletlere şu mesajı iletmektedir: sınır uyuşmazlıklarında tarihsel hukuki belgeler referans noktasıdır. Bu yaklaşım ise keyfi ve siyasi değerlendirmelerin önüne geçerek yargısal tutarlılığı güçlendirmektedir.

3. Yargısal Tutarlılık ve İçtihat Sürekliliği

Mahkeme Ekvator Ginesi'nin savunduğu daha geniş yorumu onaylamış ve Özel Anlaşma'nın birinci maddesindeki hukuki dayanak teriminin yalnızca belgesel kanıtı değil, aynı zamanda uluslararası hukuk kapsamındaki herhangi bir hukuk kaynağını da ifade ettiğine hükmetmiştir. Mahkeme, hak kavramının hem hukukun biçimsel kaynaklarını hem de hukuki bir dayanağın varlığını ortaya koyabilecek her türlü delili kapsadığını yeniden teyit etmiş ve bunu yaparken de daha önce Burkina Faso/Mali kararında hak kavramının, bir hakkın varlığını ortaya koyabilecek her türlü delili ve bu hakkın gerçek kaynağını da kapsayabileceği hususuna atıfta bulunmuştur.⁷²

Gabon/Ekvator Ginesi kararı, Mahkeme'nin kavramsal esnekliğe yönelik daha geniş içtihat eğilimiyle uyumludur. Mahkeme, bilhassa sömürgecilik sonrası bağlamlarda egemenliğin ilgili tarihsel ya da olgusal tezahürlerini dışlayabilecek biçimci bir yorumdan kaçınmıştır.⁷³ Gabon/Ekvator Ginesi kararının Burkina Faso/Mali çizgisine paralel olması, Mahkeme içtihadında süreklilik sağlamaktadır. Bu durum uluslararası yargının meşruiyeti açısından önem arz etmektedir. Çünkü sınır uyuşmazlıklarında uygulanan ani metodolojik değişiklikler, hukuki güveni zedeleyebilmektedir. Dolayısıyla *uti possidetis juris* ilkesinin katı uygulanması, bilhassa kırılan dengeler bakımından istikrar sağlayıcı bir enstrüman olarak değerlendirilebilmektedir.

B. *Uti Possidetis Juris* İlkesine Olası Eleştiriler: Sömürge Mirasının Meşrulaştırılması ve Yerel Sosyo-Politik Gerçekliklerin Göz Ardı Edilmesi

Uti possidetis juris ilkesinin katı biçimde yorumlanması beraberinde ciddi doktrinel eleştirilere de konu olmaktadır.

1. Sömürge Sınırlarının Normatif Olarak Meşrulaştırılması

İlkeye yönelik eleştirilerin başında, ilkenin sömürge döneminde çizilmiş ve ekseriyetle yerel toplulukların iradesini yansıtmayan sınırları "*hukuki gerçeklik*" olarak dondurulması gelmektedir. Bu durum, sömürgeci güçler tarafından çizilen yapay sınırların uluslararası hukuk eliyle yeniden üretilmesi anlamına gelebilmektedir. Gabon/Ekvator Ginesi kararında Mahkeme'nin sömürge dönemi belgelerini belirleyici olarak kabul etmesi, bu eleştirileri yeniden gündeme getirmektedir. Nitekim Yargıç Yusuf, ayrı görüşünde Mahkeme'nin Afrika toprak ve deniz anlaşmazlıklarını çözmek için sömürge dönemine ait hukuk doktrinlerini ve araçlarını kullanmaya devam etmesini eleştirmiştir. Yargıç Yusuf'a göre, genellikle *uti possidetis juris* ile birlikte kullanılan bu tür doktrinler veya araçlar eski ve sorunludur ve bu tür konularda uygulanmamalıdır çünkü Afrika'daki toprak ve sınır anlaşmazlıklarını çözmek için bu sömürgeci hukuki kavramlara ve araçlara sürekli olarak başvurulması, anlaşmazlıkları meşrulaştırmak anlamına gelmektedir.⁷⁴ Yargıç Yusuf, bu ilkenin Latin Amerika devletleri tarafından kendi aralarındaki anlaşmazlıkları çözmek ve bağımsızlıklarından önce aralarındaki sınırları belirleyen İspanyol idari hukukunu kullanmak için kabul edildiğini ancak bu durumun Afrika için geçerli olamayacağını vurgulamıştır.⁷⁵

72 ICJ, Burkina Faso/Mali, 1986, s. 564, para. 18.

73 Rodriguez, F. D. (2025, 25 August). "The Notion of Title: A Critical Analysis of the ICJ's Gabon/Equatorial Guinea Judgment", *International Law Blog, Middlesex University, London*, https://internationallaw.blog/2025/08/25/the-notion-of-title-a-critical-analysis-of-the-icjs-gabon-equatorial-guinea-judgment/#_fnref6, (Erişim:01.03.2026).

74 ICJ, Gabon/Equatorial Guinea, Judgment of 19 May 2025, (Separate opinion of Judge Yusuf), para.15 <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/179/179-20250519-jud-01-01-en.pdf> (01.03.2026).

75 Separate opinion of Judge Yusuf, para. 16.

Doktrinde bazı yazarlar, *uti possidetis juris* ilkesinin “istikrar” adına tarihsel adaletsizlikleri kalıcılaştırdığı görüşündedir. Bu eleştiri, özellikle dekolonizasyon perspektifinden güç kazanmaktadır. Çünkü bu görüşe göre, *uti possidetis juris* gibi bir kavrama dayanmanın Avrupalı güçler tarafından Afrika halklarının rızası veya katkısı olmadan keyfi olarak çizilen sınırları sürdürmesi endişesi vardır. Dahası bu ilkeyi Afrika’daki sınırları “dondurmak” için tasarlanmış genel bir hukuk ilkesiymiş gibi uygulamak, emperyalist güçlerin Afrika halklarını bölmek için çizdiği yapay sınırları ortadan kaldırma veya düzenleme yönündeki Pan-Afrika vizyonu da çelişmektedir.⁷⁶ Ancak Yargıç Tladi’nin ayrı görüşünde de belirttiği üzere Afrika’daki eski sömürge topraklarında *uti possidetis juris* ilkesi olmadan bir dünya hayal etmek mümkün değildir; bu ilke, barış ve istikrar sağlama uğruna eski sömürgeler tarafından yutulması gereken acı bir ilaç olmuştur.⁷⁷

2. Yerel Sosyo-Politik Gerçekliklerin İkincil Konuma İtilmesi

Fiili uygulamaların sınırlı rolü, yerel idari uygulamalar, topluluk bağları ve fiili yönetim pratiklerinin göz ardı edilmesi sunucunu doğurabilmektedir. Özellikle sınır bölgelerinde yaşayan toplulukların ekonomik ve kültürel bağları, sömürge sınırı çizimlerinden farklı yönlerde gelişmiş olabilir. Katı bir *uti possidetis juris* uygulaması, bu gerçeklikleri dikkate almaksızın tarihsel belgeleri önceliklendirmektedir. Yargıç Tladi’nin de belirttiği üzere, Gabon/Ekvator Ginesi davasında, iki Afrika devletinin kendi inandıkları değil de bağımsızlık öncesi sömürgeci efendilerin inandıkları sınırlar konusunda anlaşmazlık içinde olmalarını gözlemlemek özellikle zordur.⁷⁸ Gabon/Ekvator Ginesi kararında Mahkeme’nin hukuki dayanakları açık biçimde üstün tutması, istikrarı önceleyen fakat toplumsal gerçekliği ikinci plana atan bir yaklaşım olarak eleştirilebilmektedir.

3. Devirler Arası (Intertemporal) Hukuk Sorunu

Uti possidetis juris ilkesinin uygulanması, devirler arası hukuk doktriniyle doğrudan ilişkilidir. Devirler arası hukuk, bir hukuki durumun olduğu dönemdeki normlara göre değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu yaklaşım klasik olarak Palmas Adası tahkim kararında formüle edilmiştir. Buna göre bir hakkın doğumu, o dönemin hukuki rejimine göre değerlendirilmelidir. Birbirini izleyen dönemlerde geçerli olan farklı hukuk sistemlerinden hangisinin belirli bir durumda uygulanacağı sorusuna ilişkin olarak (yani devirler arası hukuk) hakların yaratılması ile hakların varlığı arasında bir ayırım yapılmalıdır. Bir hakkın yaratıcı eylemini, hakkın ortaya çıktığı zamanki yürürlükteki hukuka tabi kılan ilke, hakkın varlığının yani sürekli tezahürünün, hukukun evriminin gerektiği koşulları izlemesini gerektirir.⁷⁹

Uti possidetis juris ilkesi de sömürge dönemindeki idari tasarrufları bugünkü egemenlik belirlemede referans olarak devirler arası bir işlev görür. Ancak bu durum şu soruyu gündeme getirmektedir: Geçmişte meşru kabul edilen sınır çizimleri, bugünün normatif değerleri bakımından ne kadar bağlayıcıdır?

Gabon/Ekvator Ginesi kararında Mahkeme, tarihsel belgeleri güncel egemenlik belirlemede esas olarak hukuki sürekliliği öncelemiş; normatif dönüşüm ihtimaline alan tanımamıştır. Bu durum, istikrar ve tarihsel adalet arasındaki teorik gerilimi yansıtmaktadır. Mahkeme, sömürge dönemindeki hukuki tasarrufları bugünkü egemenlik tespitinde referans alarak, tarihsel normatif çerçeveyi günümüze taşımaktadır. Bu yaklaşım, hukuki sürekliliği sağlasa da normatif dönüşüm imkânı daralmaktadır.

76 Nyinevi, C. & Ayalew, Y. E. (2025, July 8). The Doctrine of Intertemporal Law and the Challenge of Decolonising the Law on Territorial and Boundary Issues in Africa: Gabon/Equatorial Guinea at the ICJ, *EJIL Talk*, https://www.ejiltalk.org/the-doctrine-of-intertemporal-law-and-the-challenge-of-decolonising-the-law-on-territorial-and-boundary-issues-in-africa-gabon-equatorial-guinea-at-the-icj/?utm_source=chatgpt.com (Erişim: 01.03.2026).

77 ICJ, Separate opinion of Judge Tladi, para.4.

78 ICJ, Separate opinion of Judge Tladi, para.4.

79 PCA, United States v. Netherlands, 1928, ss. 845-846.

Yargıç Tladi'nin ayrı görüşünde belirttiği üzere uluslararası hukuk, esas olarak sözde devirler arası hukuk ilkesinin bir sonucu olarak, sömürgeciliğin birçok mirasına normatif olarak saygı duymaya devam etmektedir. Örneğin tarih boyunca işledikleri vicdansız vahşetler nedeniyle eski sömürgeci güçlere tazminat yükümlülüklerinin uygulanmasını önlediği söylenen şey, işte bu devirler arası hukuk ilkesidir.⁸⁰

C. Afrika'daki Sınır Uyuşmazlıkları Açısından Yansımalar

Afrika kıtası, sınır uyuşmazlıklarının yoğun yaşandığı bölgelerden biridir. Bu nedenle Afrika'da sınırların korunması ilkesi, yalnızca yargısal içtihat değil, bölgesel siyasi tercihlerle de desteklenmiştir. Afrika Birliği'nin öncülü olan Afrika Birliği Örgütü 1964 tarihinde tüm dezavantajlarına rağmen sömürge dönemindeki sınırların korunmasını benimsemiştir. Bu siyasi tercih, *uti possidetis juris* ilkesinin kıta ölçeğinde kurumsallaşmasına yol açmıştır. Literatürde bu durum "istikrarın siyasallaşması" olarak adlandırılmaktadır. Gabon/Ekvator Ginesi kararı, bu tarihsel-politik arka plan içerisinde okunmalıdır. Bu bağlamda Mahkeme'nin Gabon/Ekvator Ginesi kararı şu açılardan önem taşımaktadır: Birincisi, yargısal çözümün teşvik edilmesidir. Mahkeme'nin istikrarlı içtihadı, Afrika devletleri açısından yargısal çözüm yoluna başvurmayı daha cazip hâle getirmektedir. Önceden belirlenmiş metodoloji ve öngörülebilir sonuçlar siyasi riskleri azaltmaktadır. İkincisi, sınırların tartışmaya açılmasının önlenmesine hizmet etmektedir. Kararın katı yaklaşımı, sınırların tarihsel temelde korunacağı mesajını güçlendirmektedir. Bu durum, potansiyel revizyonist taleplerin önüne geçebilmektedir. Üçüncüsü ise deniz yetki alanları bakımından esnek bir çözüm alanı bırakmaktadır. Mahkeme'nin deniz sınırlandırmasında hakkaniyet temelli yöntemi uygulaması, Afrika'daki kıyıdaş devletler için daha geniş ve duruma özgü çözümlerin önünü açmaktadır.

VI. SONUÇ

Gabon/Ekvator Ginesi kararı, *uti possidetis juris* ilkesinin normatif gücünü bir kez daha teyit etmektedir. İlkenin katı uygulanması istikrar ve öngörülebilirlik sağlamakta ancak sömürge mirasının normatif olarak yeniden üretilmesi ve yerel gerçekliklerin sınırlı biçimde dikkate alınması yönünde eleştirilere açık kalmaktadır.

Mahkeme'nin kara ve deniz sınırlandırmasını farklı metodolojik düzlemlerde ele alması ise dikkate değerdir. Kara sınırında tarihsel hukuki dayanaklar belirleyici olurken, deniz sınırlandırılmasında hakkaniyet ve coğrafi geçelikler ön plana çıkmaktadır. Bu durum, *uti possidetis juris* ilkesinin kapsamının fonksiyonel olarak sınırlandığını ve deniz hukukuna doğrudan değil, yapısal bir çerçeve sunarak dolaylı bir biçimde etki ettiğini göstermektedir. Bu çerçevede karar, *uti possidetis juris* ilkesinin istikrar sağlayıcı fonksiyonunu önceleyen geleneksel yaklaşımın devamı niteliğindedir.

Mahkeme'nin Gabon/Ekvator Ginesi kararı, hukuki dayanağı belirleyici kabul etmesi, normatif yapının hukuki kesinliği önceleyecek şekilde sürdürüldüğünü göstermektedir. Öte yandan söz konusu karar, teknik bir sınır çizimini içermese de uluslararası sınır hukukunda metodolojik açıdan büyük önem taşımaktadır. Sonuç olarak, Mahkeme almış olduğu kararda *uti possidetis juris* ilkesini doğrudan deniz hukukuna uygulamamış ancak kara sınırını sabitleyerek, deniz sınırlandırmasının geometrik çerçevesini belirlemiştir. Bu bağlamda Mahkeme, Gabon/Ekvator Ginesi kararında, önceki içtihatlarıyla (Katar/Bahreyn ve Nikaragua/Honduras) uyumlu bir şekilde kara egemenliğini deniz yetki alanlarının hukuki dayanağı olarak kabul etmiştir.

Yazar Beyanı | Author's Declaration

Mali Destek | Financial Support: Erdinç ÖZDEMİR/Adem ÖZER, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır. | Erdinç ÖZDEMİR/Adem ÖZER who are the authors have not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study.

Yazarların Katkıları | Authors's Contributions: %50 - %50

Çıkar ÇatışmasıOrtak Çıkar Beyanı | The Declaration of Conflict of InterestCommon Interest: Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir. | No conflict of interest or common interest has been declared by the authors.

Etik Kurul Onayı Beyanı | The Declaration of Ethics Committee Approval: Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur. | The study doesn't need any ethics committee approval or any special permission.

Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi | The Declaration of Research and Publication Ethics: Yazarlar, makalenin tüm süreçlerinde İnÜHFD'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde İnÜHFD'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın İnÜHFD'den başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedir. | The author declares that he/she complies with the scientific, ethical, and quotation rules of InULR in all processes of the paper and that he/she does not make any falsification of the data collected. In addition, he/she declares that Inonu University Law Review and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than Inonu University Law Review.

- Abe, A. L. (2009). *The Concept of Equidistance/Relevant Circumstances in The Development of the Law of Maritime Delimitation*, Master's Thesis, World Maritime University, Malmö, Sweden.
- Aegean Sea Continental Shelf Case (Greece v. Turkey) (Jurisdiction), Judgment of 19 December 1978, ICJ Rep 3.
- Cassese, A. (2005). *International Law* (2nd Edition), Oxford University Press, Oxford.
- Continental Shelf Case (Tunisia v Libyan Arab Jamahiriya), Judgment of 24 February 1982, ICJ Rep 61.
- Cooper, J. (1986). "Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area", *Ocean Development & International Law*, 16(1), 59–90.
- Cottier, T. (2015). *Equitable Principles of Maritime Boundary Delimitation: The Quest for Distributive Justice in International Law*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Fisheries Case (United Kingdom v. Norway), Judgment of 18 December 1951, ICJ Rep 133.
- Frontier Dispute (Burkina Faso/Mali) Judgment of 22 December 1986, ICJ Rep.
- Hamid, A. G. (2022). "The Principle That The Land Dominates The Sea in The Context Of South China Sea Disputes: A Critical Appraisal", *IIUM Law Journal*, 30(2), 49-75.
- ICJ, Federal Republic of Germany v. Denmark; Federal Republic of Germany v. The Netherlands, 1969.
- ICJ, Gabon/Equatorial Guinea, Judgment of 19 May 2025, (Separate opinion of Judge Tladi), <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/179/179-20250519-jud-01-04-en.pdf> (Erişim: 01.03.2026).
- ICJ, Gabon/Equatorial Guinea, Judgment of 19 May 2025, (Separate opinion of Judge Yusuf), <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/179/179-20250519-jud-01-01-en.pdf> (01.03.2026).
- Island of Palmas Case (or Miangas), United States v Netherlands, Award, (1928) II RIAA 829, ICGJ 392, 4th April 1928, Permanent Court of Arbitration.
- Karaoğlu, A. O. (2021). *Uluslararası Hukukta Kara Ülkesi ve Sınırların Belirlenmesi*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Kohen, M. G. & Hébié, M. (2021). 'Territory, Acquisition' In Anne Peters, Anne/Wolfrum, Rüdiger (Eds), *Max Planck Encyclopedia of Public International Law* (online edn), <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1118#>, (Erişim: 01.03.2026).
- Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria (Cameroon v. Nigeria: Equatorial Guinea intervening), Judgment, ICJ Rep 2002.
- Land and Maritime Delimitation and Sovereignty over Islands (Gabon/Equatorial Guinea), Judgment of 19 May 2025, ICJ Rep.
- Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar v. Bahrain), Merits, Judgment of 16 March 2001, ICJ Rep 40.
- Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine), Judgment, I.C.J. Reports 2009.
- Maritime Dispute (Peru v. Chile), Judgment, I.C.J. Reports 2014.
- Nesi, G. (2018). "Uti Possidetis Doctrine," In *Max Planck Encyclopedia of International Law (MPIL)*, Oxford University Press, Oxford, <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1125> (Erişim: 04.05.2026).
- North Sea Continental Shelf Cases (Federal Republic of Germany v Denmark; Federal Republic of Germany v The Netherlands)(Merits), Judgment of 20 February 1969, ICJ Rep 3.
- Nyinevi, C. & Ayalew, Y. E. (2025, July 8). The Doctrine of Intertemporal Law and the Challenge of Decolonising the Law on Territorial and Boundary Issues in Africa: Gabon/Equatorial Guinea at the ICJ, EJIL Talk, https://www.ejiltalk.org/the-doctrine-of-intertemporal-law-and-the-challenge-of-decolonising-the-law-on-territorial-and-boundary-issues-in-africa-gabon-equatorial-guinea-at-the-icj/?utm_source=chatgpt.com (Erişim: 01.03.2026).

Organization of African Unity, AHG/Res. 16(I): Border Disputes Among African States, Cairo, 1964.

Özer, A. (2025). "Beyond Borders: Uti Possidetis (Juris) and African Geopolitical Narrative", Huriye Yıldırım Çinar & Ferdi Güçyetmez (Eds), In *Emerging African Geopolitics: In the Shadow of Conflicts* (pp. 210-223). Cambridge Scholars Publishing, Cambridge.

Peters, A. (2014). "The Principle of *Uti Possidetis Juris*: How Relevant is it for Issues of Secession?", Christian Walter, Antje von Ungern-Sternberg, and Kavus Abushov (Eds), In *Self-Determination and Secession in International Law* (pp. 95-137). Oxford Academic, Oxford.

Rodriguez, F. D. (2025, 25 August). "The Notion of Title: A Critical Analysis of the ICJ's Gabon/Equatorial Guinea Judgment", International Law Blog, Middlesex University, London, https://internationallaw.blog/2025/08/25/the-notion-of-title-a-critical-analysis-of-the-icjs-gabon-equatorial-guinea-judgment/#_ftnref6, (Erişim:01.03.2026).

Sali, Ö. M. (2022). "Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasında Doğu Akdeniz Adaları", *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi*, 5(1), 38-61.

Shaw, M. N. (2008). *International Law* (6th. Edition), Cambridge University Press, Cambridge.

Tanaka, Y. (2019). *Predictability and flexibility in the Law of Maritime Delimitation* (Second Edition), Hart Publishing.

Taşdemir, H. & Albayrak, G. (2015). "Uti Possidetis (Juris) İlkesi ve Dağlık Karabağ Sorunu", Soyalp Tamçelik (Ed.), In *Ermenistan: Tarih, Hukuk, Dış Politika ve Toplum* (ss. 479-498). Gazi Kitabevi, Ankara.

Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), Judgment, I.C.J. Reports 2012 (II).

Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Honduras), Judgment of 8 October 2007, ICJ Rep.